خوێندنەوەیەکی کورت بۆ ڕۆمانی خورمای سەر پەنجەکان ... سەدیق سەعید ڕواندزی

کۆمەڵناس وزانای ناوداری عێڕاقی(عەلی وەردی) لە کتێبی وانەکانی ژیانمدا، کە بیرەوەرییەکانی خۆیەتی و تیایدا باسی کۆمەڵگەی عێڕاقی لە سەرەتاکانی سەدەی ڕابردوودا دەکات، هەروەها لە گەڵێك لە کتێبەکانی دیکەشی، باسی کەسیەتی تاکی عێراقی دەکات و ڕەهەندە کۆمەڵایەتییەکانی دەردەخات.

بە بڕوای ئەو کۆمەڵناسە، تاکی عێڕاقی تاکێکی دووفاقییە ولە زۆربەی کاتدا، پرەنسیپێکی کۆمەڵایەتی و مۆڕاڵی جێگیری نییە و هەوڵدەدات لە گەڵ هەمووبارودۆخێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی، هەموو دەسەڵاتێك خۆی بگونجێنێت. لەم ڕووەوەش لە کتێبی وانەکانی ژیانمدا، نموونەی سەرۆکی شارەوانی بەغدا دەهێنێتەوە کە لە سەردەمی عوسمانییەکاندا چۆن ژیاوە و چەند خزمەتی ئەوانی کردووە، کەچی کاتێ ئینگلیزەکان عێڕاق داگیردەکەن و عوسمانییەکان لە بەغدا وەدەردەنێن، هەمان ئەو سەرۆك شارەوانییە چی بۆ ئەوان کردبوو،بۆ ئینگلیزەکانیش دەیکات.

لە کاتێکدا خەلافەتی عوسمانی دەسەڵاتێکی بەناو ئیسلامی هەبوو. ئەو دووفاقییە، بۆتە بەشێك لە خەسڵەتی کۆمەڵایەتییانەی تاکی عێڕاقی و وەك دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی و دەروونی لێهاتووە.ئەوەی بەلای ئەوەوە گرنگە ئەوەیە،کە چۆن پارێزگاری لە بوون و بەرژەوەندی خۆی بکات، هەربۆیەشە چۆنی مەبەست بێت بەو شێوەیە دەژیت، یان لەگەل هەموو بارودۆخێك خۆی دەگونجێنێت. کاتێ سەرنج لە کارەکتەری(نوح)ی پاڵەوانی ڕۆمانی خورمای سەرپەنجەکانیش دەدەین، دەبینین هەمان ئەو جۆرەکەسیەتییە دووفاقیەی هەیە. کەلە عێڕاق دەژیت مرۆڤێکە و کە ئاوارەی ئیسپانیاش دەبێت، کەسێکی دیکەی سەدو هەشتا پلە جیاوازە لەوەی لەگوندەکەی خۆی، لەنێو عەرەبەکان هەیبووە.

تا ئەو ئاستەی گومان بکەین ئەو کەسە نوح بێت. ڕووداوەکانی ئەم ڕۆمانە،لە گوندی (سوبح) دەست پێ دەکات.کە بە ناسنامە عەرەبن. ئەم بنەماڵەیە،لە نەوەی موتڵەقی باپیرەگەورەیانن. نوح، کە دەکاتە کوڕی موتڵەق و باوکی سەلیم، لەو گوندە دەژیت. کچێکی هەیە

بەناوی(ئستە برەق)ئەم کچە، نەخۆشییەك دەگرێت و ڕۆژ بە ڕۆژ لاواز دەبێت و ڕەنگی زەرد هەڵدەگەڕێت.بۆیە ڕۆژێکیان دەیباتە لای پزیشك لە شاری تکریت و بەرلەوەی بگەنە نۆڕینگە، لە سەر شۆستە، شۆفێرێك دەستێك بە سمتی کچەکەی نوح دەکێشێت .
ئەم ڕووداوە، دەبێتە سەرەتای دروستبوونی شەڕو ئاشووبێك، کە سەرەنجام هەڤدە کەسی تیادا دەکوژرێن. لە ڕوانگەی نوح، ئەمە دەستدرێژیی و شکاندنی شکۆی خێڵەکی و کەسی ئەوە. چۆن دەبێت کوڕێك دەست لە سمتی کچەکەی بدات، ئەویش بێ دەنگ و بێ هەڵوێست بێت. بۆیە هێرش دەکاتە سەر کوڕەکە و ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆری دەدات و خەڵتانی خوێنی دەکات. دوای ئەمە، هێزەکانی پۆلیس نوح دەگرن و کەس و کارەکەشی کاتێ لە ڕێی ئستە برقەوە بەو هەواڵە دەزانن، ئەوەندەی تر هەست بە شکاندنی خۆیان دەکەن. بۆیە بڕیار دەدەن هێرش بکەنە سەر پارێزگاری تکریت و نوح ڕزگار بکەن.

لەم شەڕو ڕووبەڕووبوونەوەیەدا، هەڤدە کەس لە کەس و کارو ناسیاوەکانی نوح دەکوژرێن و دواجاریش گوندەکەیان چۆڵ دەکەن. تائێرە، ئێمە لە بەردەم نوحێکی عێراقی داین، مرۆڤێك کە کەسیەتییەکی خێڵەکی، میللی وپەترياکی هەیە.مرۆڤێك کە شانازی بە شەڕەفی خێڵ و بنەماڵەوە دەکات و جەستەی ژن، وەك هێمای شکۆمەندیی و شەڕەف دەبینێت. بۆیە چەند پارێزگاری لەو جەستەیە بکات، ئەوەندە شکۆ و پێگەی جەماوەری خۆی و بنەماڵەکەی بە سەربەرزی ڕادەگرێت. نوح ئەو دەمەی لە گوندەکەیدا دەژیت، کەسێکە وابەستەی داب و نەریتی میللی و خێڵەکی، هەموو ئەو ڕێسایانە پیادە دەکات کە خەڵکی گوندەکەی و بنەماڵەکەی پێ دەناسرێنەوە.

بەڵام کاتێ هەمان ئەو مرۆڤە، واتە نوح، ئاوارەی هەندەران دەبێت و لە ئیسپانیا دەگیرسێتەوە، دەبێتە کەسیەتییەکی دیکەی سەدو هەشتا پلە جیاواز لە وەی لە عێراقدا هەیبوو.نوح کاتێ ئاوارەی ڕۆژئاوا دەبێت،دیسکۆیەك دادەنێت و گارسۆنەکانیشی هەموویان لە ڕەگەزی مێن. نوح دەبێتە مرۆڤێکی دیکە، تا ئەو ڕادەیەی سەلیمی کوڕی شێك دەیگرێت کە چۆن باوکی و کوڕی موتڵەقی بە ناو و دەنگ، بەم شێوەیە گۆڕاوە. نوح کە تەنها لە بەر ئەوەی کێشایان بە سمتی کچەکەی، هەڤدە کەسی لە عێراقدا بەکوشتدا، کەچی خۆی لە دیسکۆکەیدا، ڕۆژانە دەست لە سمتی ڕێساو فاتیمە دەدات و چێژ لەو کردەوەیە وەردەگرێت.
ئەمە وێرای ئەوەی کە مەی دەخواتەوە و لەیانەکەیدا، کوڕان و کچان سەما دەکەن و ئەویش وەك ئەوەی هەرگیز ئەو کەسە نەبێت کە لە گوندی سوبح دادەنیشت و چەند وابەستەی خێڵ و بنەماڵەکەی بوو. ئەمجارەیان

نوح دەبێتە کەسێکی دیکەی جیاواز کە پشت دەکاتە داب و نەریتی میللی و خێڵەکی بنەماڵەکەی . وەك کەسێك ڕەفتار دەکات کە نە ڕۆژێك عەرەب بووە، نە موسڵمانیش. بەڵکو مرۆڤێکە خۆی لەگەڵ هەموو بارودۆخێك دەگونجێنێت.ئەزموونی ئەو مرۆڤە لە ژیاندا پێمان دەڵێت کە زۆرجار مرۆڤەکان، ئایین و ناسنامە، خێڵ و بنەماڵە،شکۆو کەسیەتی، بۆ هەڵخەڵەتاندن و فریودان بەکاردێنن. نوح ماسکێك دەپۆشێت کە لە عێراقدا، پێویستە و پێی دەناسرێتەوە، کەچی کاتێ دەچێتە ئیسپانیا، ئەو ماسکە فڕێدەدات و یەکێکی تردەپۆشێت.

لێرەوەش ئەو بۆچوونەی عەلی وەردی لە بارەی کەسیەتی تاکی عێراقی، جوانتر بەرجەستە دەبێت. خورمای سەرپەنجەکان، ڕۆمانێکی سادەیە، وەلێ ڕەهەندێکی قووڵی کۆمەڵایەتی هەیە. ڕۆمانووس هونەریانە ڕووداوەکانی لە نێوان عێراق و ئیسپانیا، مۆنتاژکردوون و بەیەکەوەی گرێداوان.

بە ڕادەیەك خوێنەر کە ڕۆمانەکە دەخوێنێتەوە، چێژی لێ وەردەگرێت.ئەو ڕۆمانە، نموونەیەکی دیارو بەرجەستەی، لایەنە دەروونی و پەروەردەییەکانی تاکی عێراق دەردەخات. نموونەی مرۆڤێکمان پیشان دەدات، کەحەربا ئاسا خۆی لەگەڵ هەموو بارودۆخ و سەردەمێك دەگونجێنێت. مرۆڤێك کە هەموو بەهایەکی ئاکاریی و مرۆیی، نیشتمانی و ئایینی، لەپێناو بەرژەوەندی خۆی لەژێر پێ دەنێت. مرۆڤێك(وەك ئەوەی ئێستاش باوە) ئایینی ئیسلام و موسڵمانیبوون، دەکاتە ئامرازێك بۆ فریودان و هەڵخەڵەتاندن و چەواشەکاریی، هەموو شتێك لە پێناو بەرژەوەندی تایبەتی و کەسی خۆی دەکات.

دەنا نوح کە بە ڕەوای نەدەبینی کەسێك دەست لە سمتی کچەکەی بدات و هەقدە کەسی لەو پێناوە بەکوشت دا،بۆچی بۆ خۆی بەڕەوا دەبینێت ڕۆژانە دەیان جاردەست لە سمتی ژنان بدات؟مەگەر ئەمە دووفاقی نییە؟ دواجار سوپاسی وەرگێڕی ڕۆمانەکە دەکەم کە جوان ڕۆمانەکەی کردووە بەکوردی. وەك خوێنەرێك چەند وەرگێڕانێکی ئەو وەرگێڕەم خوێندوونەتەوە و چێژم لێ وەرگرتوون.ئومێدم هەیە لە داهاتوو ببێتە یەکێك لە وەرگێڕە دیارەکان.

*پەراوێز: ناوی ڕۆمان(خورمای سەرپەنجەکان) نووسینی(محسن ئەلرەملی) وەرگێڕانی(ڕەنجدەرجەبار) بڵاوکراوەی ناوەندی ڕۆشنبیری ڕەهەند_سلێمانی 2019.